

Numărul 32.

Oradea-mare 10 23 august 1903.

Anul XXXIX

Apare duminica. Abonamentul pe an 16 cor., pe 1/2 de an 8, pe 3 luni 4. Pentru România pe an 20 lei.

Catastrofa Daciei.

— Roman istoric. —

(Urmare).

Bărbate sfinte! — apucă Athaulf mâna ewartului. — Tu știi bine, că n'am alți fii afară de Withimir. Sippea mea, în fruntea căreia stam eu, după moartea mea va rămâne fără cap; dreptul meu de ereditate se va stinge; Sippea va trebui să-și aleagă alt cap. Aceasta știre me torturează în continuu. Macar de aș ști sigur cel puțin, că Vithimir a perit în câmpul de lupte; atunci totuș m'aș liniști...

— Veți ști încă astăzi toate — îl întrerupse Samanarich. — Îngrijește-te numai să aduci zeilor jertfe bogate! Vino de cătră seară la bercul lui Wuotan, căci după sfârșitul dadsisas-ului voiți scrută semnele prin cari își manifestează acest zeu sfaturile. Voiți studia rinchezarea armăsarului cel sfânt, voiți aruncă bețe de sortii, sau poate voiți intra în sanctuar, ca să me conving despre voința lui Wuotan. În unul sau altul din aceste moduri, pe seară la tot casul veți avea știri sigure despre Vithimir.

În urma asigurărilor bătrânului Samanarich, Athaulf se depărtă mulțumit și plin de speranță.

Abia se perdă sunetul pașilor grei ai lui Athaulf, și ewartul, după ce încuia din nou ușa pe din lontru, aduse pe Roman iară la sine.

— Mai susții încă și acum, că ai vădut pe Vithimir? — se adresă cătră prisoner, privindu-l aspru în ochi, ca și când ar voi să cetească din acestia, că Romanul nu are ceva cuget ascuns. — Nu te-ai înșelat în persoană?... Căci trebuie să știi, că Vithimir e un nume de tot răspândit la poporul nostru.

— Ți-am spus de repetite ori, că Vithimir despre care vorbesc eu, e fiul lui Athaulf, al principelui din acest oraș. Aceasta am auzit-o chiar din gura lui.

— Cam ce etate are?

— E june cam de 22 de ani.

— Și de când se află în munți la Romanii?

— De când au intrat Goții în Apulum.

— L-au răpit Romanii?

— Nu l-au răpit. S'a dus el de bună voe. Încă s'a rugat să nu-l alunge dintre ei.

Samanarich clătia cu necredință din cap. Lucrul acesta i se părea neaplicabil.

— Totuș a trebuit să aibă ceva cauză — zise Samanarich după puțin timp de cugetare.

— La tot casul, — întări Romanul. — Știi, bărbate sfinte, că patima amorului, când se 'nbulbă în oameni cu fire încăpăținată, e atotputernică și face din victimele sale aceea ce voește.

Buzele ewartului se lățiră de un zimbet de dubitare.

— Greșești, omule, dacă cauți în aceasta direcțiune cauza. — Vithimir își avea deja mireasa aleasă în persoana frumoasei Storehilda, care, de când dispărură mirele ei, nu mai duce zile bune. Dacă cuvintele tale s'ar dovedii drepte, Vithimir ar fi om de nimica, care ar scandalisă cu purtarea sa pe toți câți îl cunosc.

— Cu toate acestea, cuvintele mele sunt adevărate, despre aceasta te poți convinge ori când voești. Vithimir ș-a părăsit mireasa, pe care o alegea mai mult tatăl său decât el, căci de-ar fi iubit-o, n'ar fi uitat-o atât de iute. Dacă vei porunci, bărbate sfinte, eu sunt gata la tot momentul a răpi pe Vithimir din brațele acelei femei, care l-a făcut să uite de datoriile cu cari eră deobligat tatălui său și mirerei sale.

Samanarich remase vre-o câteva minute tăcut; în sufletul său precugetă și ponderă efectul ce l-ar produce rentoarcerea lui Vithimir asupra părintelui său, și cu încetul ajunse la acea convicțiune, că stima și respectul său ar crește de tot, dacă ar întocmi lucrul așa, ca Athaulf să creadă că fiul său s'a rentors în urma puterii iresistibile ce o are el

ea ewart suprem asupra tuturor oamenilor. Numai un lucru îl mai neliniștia încă: ce interes putea avea Romanul prizonier ca Vithimir să fie depărtat de obiectul amorului său nou? Căci ewartul bătrân era mult mai astut, decât să nu fi vădut la moment limpede, că prizonierul nu s'ar fi spus pericolului de a-și perde viața, de n'ar fi avut sperență de a dobândi o răsplată deamănă de pericolul și suferințele ce le îndurase deja și până acum.

Își luă deci aerul cel mai blând de care dispunea firea sa sălbatică și zise:

— Până acum te-am ascultat cu sânge rece și mi-am dat toată silința a uită de crima grozavă ce ai comis-o apropiându-te de bărcul sfânt al lui Wuotan. Tu ești primul străin, care n'a plătit cu viața sa aceasta faptă temerară. Dar grijii!... Încă ești în mâinile mele; vai și amar va fi de tine, dacă te voiți afla mincinos!

Ewartul își rădică amenințător pumnul grozav, și ochii săi lucitori se implură de foc sălbatic.

— Sunt în mâinile tale, me poți pedepsi cum vei voi, dacă vei afla că n'am grăit adevăr! — răspuse Romanul fără urmă de frică.

Samanarich se liniști; acum era pe deplin convins, că prizonierul nu mințise. Mai trebuia înse să știe și cauza, care îl îndemnase să facă acest pas cutezător.

— Cum te chiami? — se adresă deci pe neașteptate către prizonier.

— Verus — răspuse acesta.

Bătrânul își increți fruntea și zise aspru:

— Verus... acest cuvânt, de nu me 'nșel, în limba voastră însemnează atâta că: drept.

— Da.

— Auzi deci, Verus! Spune-mi drept, care e cauza ce te-a făcut să vii la mine? Și ce preinzi pentru șcirea ce mi-ai adus?

— Samanarich! — răspuse sărbătorește Verus. — Crede-me că nu dorul de bani sau aur m'au îmboldit să fiu trădător. Nu m'am născut pentru acest rol neonorific; și de mi-ar fi zis cineva că voiți ajunge oare cândva între împregiurări să tradez și nefericesc pe acea ființă, pentru care aș fi fost în stare să-mi jertfesc tot ce aveam mai scump în această lume, chiar și viața, nu l-aș fi crezut. Acum în fine sunt necesitat să recunosc, că sunt om slab, căci am devenit jucăria unei patimi îngrozitoare, care mi-a răpit simțul de onoare, chiar și mințile, care nu-mi dă regază să cuget la urmările triste ale pașilor ce intenționez a-i face.

— Și care e acea patimă?

— Răsbunarea.

— Răsbunarea dreaptă nu desonorează pe bărbat, — răspuse Samanarich protestând.

— Din punctul vostru de vedere răsbunarea e virtute, dar religia mea o consideră drept păcat greu. Creștinii sunt îndatorați să iubească și pe inimicii lor și să arunce cu pâine după cei ce-i lovesc cu petrii; și eu sunt creștin.

— Ciudate principii — clătină din cap ewartul.

— Și află-se oameni cu mintea întreagă, cari să asculte astfel de porunci?

— Creștinii emulează în observarea poruncilor religiunii lor sfinte. Numai eu m'am ales atât de ticălos, de ascult mai mult de îmboldirile celei mai josnice patimi — zise Verus cu amărăciune. — Dar

n'am ce face: mi-am perdut mințile, nu me mai pot stăpâni,

— Nici nu trebuie să te stăpânești — îl încurajă Samanarich. — Bărbatul care-și răsbună, e vrednic de laudă. Espune-mi deci nedreptățile de cari ai fost împărțășit, și eu îți promit, că-ți voi sta într'ajutor, ca răsbunarea ta să fie perfectă.

Verus pără a hesită câteva mominte, în fine, reutatea inimii sale totuș învinse și zise:

— Fie deci! Ascultă-me și judecă apoi, că înțelepțește am lucrat când am venit la tine, sau că m'a îndemnat la acest pas invidia reutăcioasă. N'am intenționea de a tănui acele părți ale trecutului meu, cari nu servesc spre ridicarea vaței și reputațiunii mele personale, ci-ți spun hotărit că nu m'am născut om liber. Părinții mei au fost sclavi la o familie fruntașă; n'au avut inșe causă a se plânge, când au vădut tirănia cu care au fost tractați cei mai mulți soți ai lor de aceeaș poziție miserabilă din partea stăpânilor lor îngâmfăți. Stăpâni părinților mei au fost oameni cu simțeminte nobile, cari n'au uitat nici odată că și sclavii-s oameni. Aș fi cel mai blăstemat om, de aș grăi rele de stăpânii nostri, cari m'au crescut împreună cu pruncii lor. În copilărie am fost fericit, nici idei n'am avut de condițiunea rușinoasă de sclav, care se apăsă ca o peatră grea pe sufletul ambițios al tatălui meu, nepermițându-i să se bucure de poziția lui excepțională. Tatăl meu ziua noaptea se frământă, își aseuțiă mintea cu plănuii de speculație ca să adune avere. Un singur cuget îl îmboldia neîncetat, să și încorde spre acest scop toate forțele de cari dispunea: voia să fie om liber. După o muncă neobosită, rēvna sa fu încoronată în fine de succesul dorit: stăpânul său își dade învotala ca sclavul său să se rescumpere. Tatăl meu plăti o sumă considerabilă, agonisită cu sudori amare, și deveni libertin. Soartea fatală nu-i concese înse să se bucure îndelungat de poziția elupată cu atâta hărnicie străduitoare. Peste un an, după schimbarea stării noastre sociale, ne-am împlinit o datorie sfântă, când am pus pe rug eu cea mai dureroasă mahnire suflotească trupul fără de viață și rece al preaiubitei mele mame.

„Din acea zi tristă, tatăl meu vegetase numai. Nu-l mai interesă nimic, nu era în stare nimic să-i curme tristeața continuă! Slăbit de atâta durere consumătoare, în fine și sufletul tatălui meu iubit se presentă ca umbră pribeagă înaintea bătrânului și nemilosului luntraș Charon, rugându-l să-l treacă și pe el prin tristele unde ale Styxului.

„Remăseși singur, fără sprijin, fără sfătuitoi!

„Eram pe atunci de douezeci de ani.

„Legăturile cu foștii mei stăpâni nu le întrepruseși nici odată. Dacă trecea o săptămână fără de a me 'ntelni cu Aelius, fiul fostului meu stăpân, nu me simțeam bine. Aelius era de o etate cu mine; împreună ne-am petrecut copilăria, împreună am fost inițiați în elementele științei. Ca junișori împreună am cercetat palustra și școala de retorică.

„Lui Aelius nici odată nu-i venise în minte, că eu eram numai libertin și el patriciu.

„Din întâlirile aceste dese, pretenia noastră din copilărie se 'ntări în cordialitate și stimă reciprocă.

„Aelius mai avea și o soră mai mică: Octavia, care pe când părăsi eu casa părinților săi, era o copilă nevêrstnică. Fetele înse se desvoaltă repede.

„Într-o zi, mergând cu Aelius dimpreună la oi, observai că relațiunea amicabile dintre mine și Octavia s'a schimbat.

„Octavia eră deja fată mare, pe care nu o mai puteam socoti copilă, nici nu mai puteam vorbi cu ea în ton de protector binevoitor, cum făcusem până atunci. Octavia și eu remaserăm și mai departe tot amici; aceasta amicitie înse nu mai eră cea vechie, ci o legătură confidențială, pe care înse sfiala reciprocă nu o lăsă să devină de tot strinsă.

„Visitele mele la Aelius începură a se repeta în restimpuri tot mai scurte, până ce în urmă de-veniră zilnice. Și când nu mi se dedea ocaziune a conveni cu Octavia, toată ziua eram moros și nemulțumit.

„Cu inctelul mi se lumină mintea într'atâta, încât recunoscu că am îndrăgit pe Octavia. Sburdanicul copilaș al lui Venus me nimeri și pe mine cu o săgeată veninoasă de ale sale.

„Cât eră de dulce înse acel venin ce-mi cutrieră toate vinele! Cât de puternic, cât de fericit me făcea și cel mai mic semn, pe care mintea-mi agitată își închipuă a-l descoperi în purtarea Octaviei față de mine, din care me amăgiam a crede, că nici eu nu sunt de tot indiferent obiectului meu de adorare!

„Din zi în zi inventam preteste noue, cari să justifice cel puțin la aparintă visitele mele de tot dese.

„Odată, când amorul meu înfocat me făcu să uit de bunăcuviință, și me alungase de acasă ca să intru la Aelius până 'n ziua, pe acesta nu-l aflasem în așternut, după cum cugetasem eu. Tremuram de nerăbdare și voiam a întreba pe un sclav despre absența amicului meu, când me surprinse un lucru neașteptat.

„Stând în ușa atriului, de urechile mele se isbi un cântec armonios, prelungit și plin de pietate, care părea a veni din depărtare mare. Voci profunde, bărbătești, acompaniați o melodie dulce, cântată de glasuri argintii femeiești.

„Ascultați răpit câteva minute... Inima mea de odată se implu de veselie... Acest cântec evlavios îmi lumină în fine mintea, spunându-mi ce aveam de făcut ca să am ocaziune de a vedea pe Octavia zilnic, fără de a trezi bănueli.

„Aușisem deja demult că părinții lui Aelius sunt aderenți ai unei secte religioase, persecutate de stat. Cântecul ce-l aușii în acea dimineață, me făcu să cred faima lătită, că foștii mei stăpâni sunt creștini.

(Va urmă.)

Tit Ghitul.

Tunsul oilor în Seliște.

Cântul lebedei.

*Pe-ale unui lac albastru unde limpești, visătoare,
Subt răsfrângerea din urmă a văpărilor ușoare*

Ce pornesc din Asfințit, —

*Alba lebedă plutește, — corp de neauă 'nsuflețită,
Grațioasă-alcătuire, totdauna liniștită,
Suflet neîmpătimit.*

*Trestia 'n nedumerire, — ea, înaltă, subțirică,
Ce se înfloară lesne ori cât e de ușurică*

Sărutarea unui vânt.

*După lebedă cu ochii. „e păcat! păcat“ șoptește;
„E frumoasă, dar țubirea n'o cunoaște, nu trăește,
„E cumplit pentru o ființă numai zarea de pământ!“*

*Șirul florilor de nufăr, — albe, gingașe potire,
Plutitoare ca și dânsa, înfrățite prin țubire,*

Zic și ele: „ce păcat!“

*„Pare-o tineră regină care 'n multa-î măreție
„Nu ar vrea să se coboare ca să guste, ca să știe
„Simțământul cel mai dulce, singurul adevărat!“*

*Dot porumbi, — în armonia însoțirii de o clipă
Trec, iar unda oglindește ale lor clipiri de-aripă;
Trec, în sbor sunt fericiți!...*

*„Ce păcat!“ șoptesc și dânsii... „Cum e cu pu-
tință oare*

*„Singuratecă să umble o făptură 'ncântătoare,
„Printre țermii înfloriți?“*

*Alba lebedă aude toate șoptele din Fire,
Căci în toată Firea umblă numai șopte de țubire,
Căci țubirea-î cânt obștesc.*

*E nespus de-adâncă vraja frumuseții fără nume,
Duișie înfinită ce din cer pogoară 'n lume
Și din lume se înaltă către spațiul ceresc.*

*Alba lebedă atuncea, — corp de neauă pământească,
Simte cum i se topește, par' că, forma ei lumească,
Și, cuprinsă de flor,*

*Domnitorului Naturii cere marea îndurare
De-a o pune 'n armonie cu poetica vibrare
A universalei lyre, în sublimu-î cânt d'amor.*

*Alba lebedă 'n estasul fericirii implinite
A cântat!... Privighiătoarea, din desigurii tănuite,
Cu uimire ascultă.*

*Lebedă, o clipă numai a cântat, transfigurată,
Și 'nălțând la cer privirea cu al seii suflet de o-
dată,*

În adânc se cufundă --

N. Radulescu-Niger.

De la „Păduri“.

- Comitatul Hunedoara. -

3. Case. — Port.

Înceise pe toate părțile de păduri seculare, nu e mirare că satele Pădurenilor au case clădite numai din lemn. Acest adevăr nici n'are streinul să-l afle prin întrebări, căci bârnele încheștate la câte patru colțuri ale casei — se ved pe dinafară în întregime. Și tocmai de aci impresia că n'ar fi locuințe pentru oameni. Coperișul caselor e din pae, țuguat și fără proporție; întrece cu mult înălțimea păreților. Uși sunt doue la fiecare casă. Una mai naltă, ce răspunde într'un coridor jos, scurt și strimt. Vara aci s'aștern să doarmă.

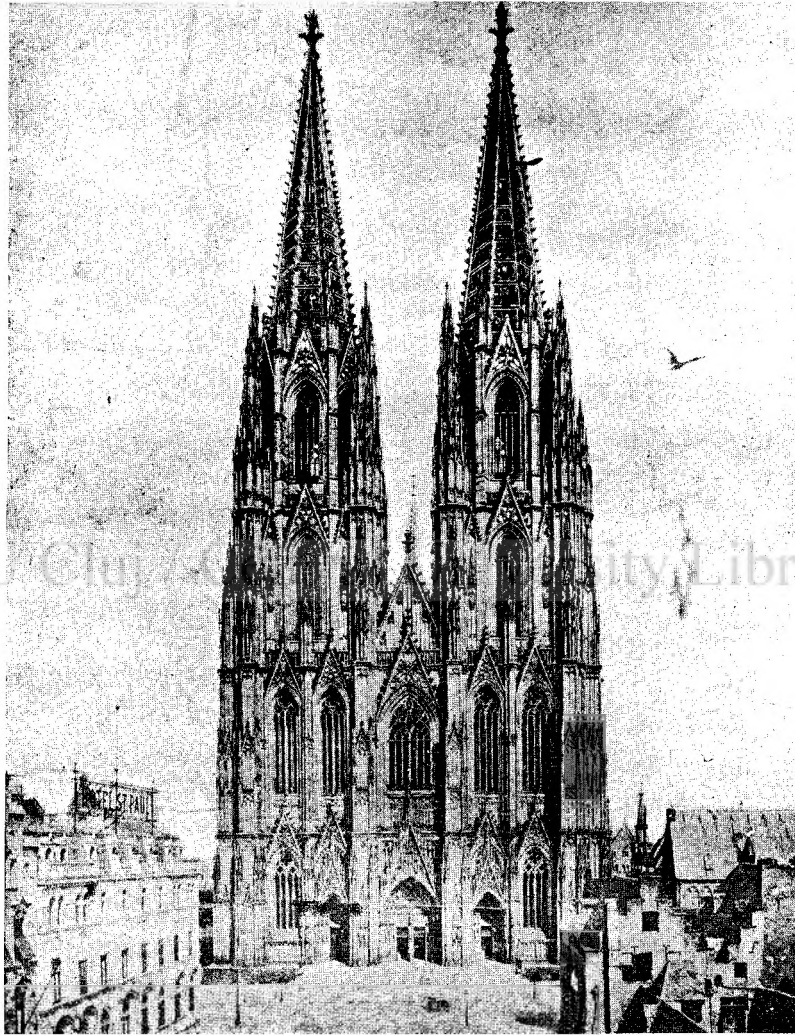
Ușa a doua e mai mică și răspunde nemijlocit în odaie. Streinul trebuie să fie cu mare băgare de seamă când pășește pragul acestei uși, căci ușor s'ar putea trezi cu o strașnică lovitură la frunte de i se scutură toți creierii. Mobilierul o cunoaștem deja din punct 1. E de remarcă aci că păreții pe din lăuntru sunt mai mult gălbuși decât albi și aceasta din lipsa totală a varului. Poți colinda sate de-a rândul ca să dai de vre-o casă văruiată. Pădurenii au în hotarul lor un soi de pământ gălbuș, pe care îl prepară în apă și cu „mătura de spoit“ (plantă tufoasă de grădină) dau pe păreți. Simplă cum e căsulia lor, ea indes-tulește pe Pădurenii căci ei așa doinesc:

Că casa măicuții mele
I spoită cu imneală,
Pe din lăuntru cu țigheală,
Da casa streinulni
I văruiată cu var,
Pe din lăuntru vai și-amar.

Pe cât de sărac e Pădureanul în ale locuinții, pe atât de bogat se arată el în ale îmbrăcăminte. Privind mai ales la costumul femeiesc, i pare omului că acest neam aruncat la „spatele lui Dzeu“ toată ziulica nu face alta, decât se chitește și se împodobește.

Ca în tot locul, și aci bărbatul se poartă mai simplu în îmbrăcăminte, dar cinstit.

Ismene largi de pânză de casă cu cipeă pe de desubt. Cămașă lungă până la genunchi, cu guler de doue degete cusut cu bumbac în tăeturii de fus. Pumnăși are strimți cu tăeturi. Cămașa se încheie la gât cu „Ciotori“ resucite din arnici roș și alb și provădute cu ciucuri la capeti. Peste cămașă se încing cu curauă lată (șerpar.) La serbători, bărbatul îmbracă cojoc lung până la genunchi și fără mâneci. E făcut din piele albă de oae. Câmpul alb e coperit în partea cea mai mare cu piele subțire roșă

Domul din Kőln.

„pojiță“, pe care se ved cuseturi frumoase de diferite colori. Soare, lună, stele, flori și frunze, pe toate le poartă Pădureanul pe cojoc. Marginea cojocului giur împrejur e tivită cu lână neagră de miel în lățime de doue degete; la subsuori de un deget. Cojocul se încheie la piept cu bumbi mari de cositor.

În toate zilele bărbatul poartă laibăr scurt, de lână albă, fără mâneci cu guler de doue degete. Pe la guler și pe de margini, laibărul e tivit cu primură (panglică) roșă, iar de desubt și la subsuori cu de cea neagră. Atât bărbatul, cât și femeile la ocaziuni poartă subă albă în baere. Șuba e tivită la guler cu roșu tot așa și marginile pieptului până la brâu. Atât bărbatul cât și femeile au opinii cu curele late care împun prin gurguile lor prea înalte. Pălăria Pădurenilor e mică cu veci (broduri) înguste, drepte în sus și nalte

cât fundul. Bătrâni, tineri de o potrivă poartă per lung

Fetele pădurence sunt păpușe încărcate cu bogăție de podoabe, cari îți răpesc vederea și te încântă. — Cămașa e de pânză de casă ori bumbăcel cu guler de un deget cusut cu arnici roșu și negru în zigzacuri. Mănecele cămeșii sunt de toată frumuseța. Peste tot largi. Spre palme se string dintr'odată într'un guler de un deget în formă de brățare. Gulerul brodat cu arnici roșu și negru, se sfârșește într'un tolcer plin de „pu“ și încungiurat de cipeă albă (fodor.) — Mănecele, de-asupra brațelor sunt tot o croitură în alb și roșu și se prind de cămașă sub încreștură dese. Cămașa e scurtă și la brâu e cusută de poale.

Poalele atât în dreapta cât și în stânga au câte patru șiruri de cusături din arniciu roșu și negru, care înaintază de jos în sus tot strîmptându-se și formând câte un unghiuleț.

Dinainte femeile se încing cu cătrînță de tîrg, totdeauna roșă cu figuri întunecate.

Dinapoi se prinde „opregul“ totdeauna țesut din lână negrețită. La brâu se înfășoară cu „cingătoarea“ care e făcută din lână roșă, cu acul. E lată de un lat de mână și mai bine. Cingătoarea peste tot nu se vede, căci e coperită de „brâne“ care sînt țesute din lână albă, roșă, galbină, neagră și verde. Brănele sînt late de două degete și lungi de 6—7 coți și se înfășoară în pături dese formând la brâu un

„zale“, care la spate e puțin cam sloboțit, iar dinainte se încrucișează și cu două copcii se acăță de marginea cingătorii celei roșii de desubt. De zale, muerile au legată o brișcă.

Și femeile poartă laibăr de felul celui bărbătesc, numai cât al acelora e negru.

Fetele își împărtășesc pîrul în două, și impletesc două chici. Cea dinainte e adusă pe frunte spre dreapta și vârful ei se ascunde acolo unde începe chica a doua, care atîrnă pe spate. De chica din urmă se acăță primuri scurte roșii, verzi ș. a. Pe cap fetele poartă „cișcinyeu“ (năframă) roșu cu pete întunecate.

Nevestele se pîeptină cu două chici dinapoi,

Vedere din Bistrița. (Casa dlui avocat dr. Dem. Ciuta.)

strat de 2—3 lați de mână. Pe la mijlocul acestui strat de brâne lușcește mîndru „balțul“. Cingătoarea din piele de oae fără miți, lată de trei degete, balțul e brăzdat în lung de trei curele de câte un deget, pe care sînt înșirate unghiuri mici de cositor alb. Îmitare a solzilor de pește, balțul e una din cele mai admirabile podoabe ale costumului pădurenesc. De obicei cositorul e așezat pe balț în șase grupuri: două de-a dreapta; două de stînga. Printre singuraticile grupuri de cositor se prind câte trei bumbi de „cioae“ (aramă). La locul de despărțire a grupurilor din dreapta de a celor din stînga trei curele sînt libere și pe fiecare sînt înșirate câte 8—10 inele mari de aramă.

Peste balț se încinge un lanț galbin de aramă

care se încolăcesc și de care se anină conciiul făcut din pieptine de fer și din cărpe. E cusut cu „andreaua“ (acoii).

Peste conciiu ele îmbracă „ceapța“ din cipcă albă și cusută în partea dinspre vîrf cu fir de lână neagră. Vîrfurile ceptii totdeauna se încinge cu un fir roș de lână.

Deasupra conciiului se implîntă un ac cu gămălie mai mic; iar de două laturi, două mai mărișoare. Drept podoabă, acile poartă în vîrf câte o roată cu gust pregătită în chipul următor: La mijloc e oglinduță de mărimea unui ban. Oglinduța e încadrată în un colăcel roș de lână; ceva mai în afară ici-colea stă prinsă câte-o mărgea de sticlă

arginție și mai în margine pupi de bercă de dife-rite colorii. Fiecare roată e căptușită cu postav negru.

Ceața e o paite foarte însemnată a costumului femeiesc, pe care nevasta nu-i iertat s'o lapede nici chiar noaptea.

Nevestele și babele se învelesc pe cap cu „cârpa“ subțire, albă ca neaua și lungă de patru coți, iar lată de un cot aproape. Iarna o petrec de doue ori pe după grumaz lăsând-o să spânzure pe umărul stâng. Vara se prinde de conciu cu acele și flutură pe spate.

În urechi, fetele și nevestele poartă cercei cu flori mari, totdeauna roșii. La gât ele încarcă grămadă de podoabe. Și anume:

Mai de desubt, pădurențele tinere pun „latița“: o fașă de mărgelă mică, albă, înșirate pe 10 fire. Peste ea se așează a doua latiță din șiruri de șinor bombat (knöpf schnür). Între șirurile de bumbi ai șinorului sunt prinse mărgelă colorate. Latița din urmă e căptușită cu doue rânduri de șinor roș și se încheie dindărăt cu un bumb roș. Peste aceste doue latiți se așează multe șiruri de mărgelă roșii de sticlă din cele mai mari. Salba de bani vechi de argint. Ceva mai jos de mărgelă, atărnă pe piept latița a treia din mărgelă de mununi colorate, compusă cu gust ales așa, că tot cele de o culoare compun câte un anghiu pe latiță. Se leagă apoi cu „ciotori“.

În fine se lasă pe piept cea din urmă latiță, care le și întrece pe toate în frumusețe. Cipcă alcătuită cu mare pricepere din mărgelă albă de sticlă — latița aceasta are prin șirul mărgelă din sus trasă bercă colorată, iar jos în vârful fiecărui colțișor e suspins câte un ciucur de bercă colorată.

Cojocul femeiesc e intru toate la fel cu cel bărbătesc, cu deosebirea că nu trece mai jos de la brâu.

Atât bărbații cât și femeile pe drum poartă glugă.

Emil V. Degan.

Când seara în ceasuri de singurătate...

*Când seara 'n ceasuri de singurătate
Îmă sprijin fruntea visător pe mână,
Povești străbune, cântece uitate,
Ca glasuri de tilincă îndepărtate,
Îmă amăgesc iar gândul și me 'ngână, —
Și atunci te ved plutind suridătoare,
Din neșura de vremi bătătoare...*

*Ești tu, izvor de nouă poezie,
Prilej de gânduri vechi, urzite țară, —
O drăgălașă musă populară!
În ochii tei e cer senin de vară
Și fermecata mea copilărie
Mi-o readucă, de tine-ademenită...
Fii dar la vatra mea bine venită!*

*Ca 'n alte vremi și-acum fă să coboare
Asupra-mă țarăș liniștea dorită,
Să uit de tot, uitat de-orice ispită,
Să-mă pară lumea pașiște 'nflorită,
Și orice zi să-mă fie sərbătoare,
Să pot trăi, străin de glasul urii,
Ca un copil cuminte al naturii...*

(Voința Națională.)

St. O. Iosif.

Românii din Thesalia.

În vara anului 1900 am avut fericirea să stau aproape doue luni în orașul curat românesc Tricala și să pot cunoașce de aproape pe frații noștri din Thesalia.

Cercetând cu deamănuntul tot ce me interesă asupra istoriei lor, tratului, obiceiurilor și locurilor pe unde trăesc ei, azi am putut constată că întreaga parte a Thesaliei de Nord, care se întinde de la orașul Cardita și până la frontiera turcească, este locuită aproape numai de Români și numai prin orașe se găsec Grecii și prin câteva comune răspândite ici colea.

Populațiunea românească se întinde și spre sud către Aliniro și Dimoco, ba chiar până în Arcania și Etolia, centrul Greciei; nu înse așa compactă ca spre Nord, Nord-Vest și Nord Est, cu alte cuvinte toată valea riului Salambria spre Larisa, Aproptom. În această parte comunele sunt curat românești. Oamenii vorbesc numai armânește, cântecele lor sunt în limba armânească (Vlaha, cum o numesc Grecii); obiceiurile lor sunt curat românești, întocmai ca prin comunele noastre; iar portul atât la femei cât și bărbați diferă de acela al Grecilor. Ei între ei se numesc Armâni și nu Grecii.

Atât în casă cât și în locurile publice nu vorbesc decât armânește și numai atunci fac us de limba grecească, când sunt în contact cu autoritățile și cu Grecii proprii ziși. Femeile și bătrânii nu cunosc aproape de loc limba grecească; înse cu durere am observat că cu timpul limba s'a alterat mult, de oare-ce tinerii cari trăesc prin orașe și cari frecventează școalele grecești superioare, nu și cele primare, cari sunt departe de a schimbă caracterul și naționalitatea, au introdus o mulțime de cuvinte grecești, fără să-și dea seama de ceea ce fac, creșd că prin aceasta se civilizează. Această parte a Thesaliei locuită de români va avea cu timpul aceeaș soartă ca și Zagorul din Epir, dacă la timp nu se vor deschide școli românești precum a existat până în 1882.

Este chiar în interesul guvernului grecesc să deschidă școli românești în comunele locuite de români, căci cu acest mijloc și-ar atrage simpatia întregului element românesc din Peninsula Balcanică, după cum a făcut dieta din Istria pentru românii de acolo. Ne vom simți fericiți, când o asemenea decisiune s'ar lua și din partea guvernului grecesc și atunci va încetă cu deseversire ura care există între elementul armânesc și cel grecesc.

Citez comunele locuite de Români în Thesalia după județe și plăși.

În județul Tricala, plasa Calabaca și pe malul stâng al Salambriei, întâlnim următoarele comune: Malacasi cu 200 de case; Generazi cu 300 de case; Struza cu 50 de case; Hirjeala cu 30 de case; Ciorani cu 80 de case; mai multe familii în orașelul Calabaca. Pe malul drept al Salambriei găsim: Buricu cu 60 de case; Coli cu 25 de case; Cuduva'di cu 80 de case; Custeamena cu 150 de case; Vidistea sau Nevodi cu 80 de case; Cato Parleanca cu 60 de case; Cornu cu 300 de case; Drăgovistea cu 100 de case; Halichi cu 50 de case; Asvirlicu cu 20 de case; Cluiova cu 70 de case; Përleanca cu 80 de case; Scliueasa cu 120 de case; Lipenița cu 40 de case; Bivan cu 90 de case; Doliani cu 60 de case; Gotari cu 70 de case. În plasa Tricala Dimu Ata-

nasi găsim: Pertuli cu 100 de case; Viternic cu 80 de case; Pira cu 100 de case; Gardichi cu 150 de case; Giuleca cu 80 de case; Macinichi cu 150 de case.

În județul Etolia și Acarnania, plasa Vunița Dimu Daslacu, găsim: Agrandelos cu 60 familii; Gurghiotesa cu 60 de familii; Surovil cu 150 de familii, și în Dimu Valtu Isathaia cu 80 de familii.

Afară de comunele sus menționate sunt și alte multe răspândite prin județele Larisa, Volo, Dimoco, Plășile Cărdița, Farsala și Tanari înse nu sunt așa compacte ca cele de mai sus. Apoi vin o mulțime de sate formate de Români de la Pind ca: Abeliati, Pirvoliații, Samarinații, cari s'au stabilit pentru totdeauna în Thesalia, în afară de acei Români cari merg numai în timpul iernei și cari staționează pe lângă frontieră.

V. Diamandi Meșovitu.

Portocalele.

Originea portocalelor sunt Indiile, China și Japonia, de unde s'au întins prin transplantare până în regiunea Mediteraneană. Azi se găsește culturi întinse de portocali pe litoralul Adriaticei, în sudul Spaniei, Franței, Italiei, Greciei, Turciei, apoi în Marocco, Algeria, Tripolis etc.

Știința a călăuzit pe cultivatori în a multiplica prin altoire multe varietăți de portocali, ce se disting după proveniență și calitate. Așa Malta și Iaffa ne dau cele mai frumoase, mai suculente, mai dulci, și mai delicioase portocale, din care cauză acestea abundă piețele mari. Apoi cele de Saint-Michel de Acores, Majorque, Valentina, Messina, Neapole Reggio, Provence, Palermo, Mandarinile, ce provin din imperiul Ceresc etc. ne dau tot atâtea varietăți și calități.

După mulți portocala e regina fructelor comestibile prin frumusețe și deliciozitatea ce ne oferă. Forma sa globoidă, remarcabilă ca mărime, deprimată la extremitățile unei axe ce ar trece prin centrul ei, a fost comparată cu a globului terestru, având diametrul equatorial mai mare ca cel polar.

Portocala e îmbrăcată într-o coajă de culoare galbenă-roșietică, de unde și numirea specială de culoare portocalie, acoperă o pulpă suculentă divizată în mai multe logi, conținând fiecare loge câte două semințe. Coaja esternă, de o constituție parenchimatosa, e străbătută de un mare număr de vesicule pline cu esența bromatică, întrebuințată în farmacie și parfumerie.

Portocala cu drept cuvânt trece de cel mai igienic fruct. Pulpă sa suculentă, de un gust dulce-acrișor, plăcut și aromatic, se bucură de proprietăți recoricitoare, stomachice, aperitive și antiscorboteice. Convine bolnavilor de febră și celor predispuși la maladiile biliare, când aceste două stări bolnăvicioase nu sunt însoțite de tuse și când stomacul și intestinalele sunt iritate.

Asemenea ele sunt recomandate în convalescență după multe boale.

Povete: Igiena recomandă gustarea portocalelor pe stomacul gol sau după o ușoară masă, nu înse după mesele abondente, când ele, mai ales dacă nu sunt dulci și proaspete, împiedică digestiunea, pro-

ducând astfel constipație. Cura de portocale poate fi deci recomandată cu succes persoanelor cari sufer de alcalinitatea sucurilor stomacale, aciditatea lor neutralizând efectele rebele ale alcalinității.

Cele mai bune portocale, adică să fie dulci și suculente, sunt acelea cu coaja subțire, moale, și a căror culoare să fie cu adevărat portocalie — adică să aibă culoarea galbenă-roșietică.

Din portocale medicina, farmacia și industria trag mari foloase. În medicină și farmacie apa de flori de portocale, siropul, tinctura, esența și limonadăile, numite portocalade, în industrie oleul și esența volatilă din flori ca și coaje servesc la arta parfumeriilor, apoi la preparatiunea a o mulțime de liqueruri dintre care cel de „Curaçao“ (băutura olandeză) ține recordul.

Și fericirii muritorii cari au vădit, sau aceia cari și-au putut permite luxul și plăcerea de a petrece luna de miere în grădini de portocali — pot să-și imagineze motivele pentru ce grădina Hesperidelor plină de portocali, — a încântat așa de grațios pe legendara regină a Asiriei, pe frumoasa Semiramis —

Aurel Seurtu.

Cine a aflat vinul.

Vinul e cea mai veche băutura spirtoasă.

Noi șcim că Noe a aflat mai întâi puterea vinului, deci el ar trebui să fie aflătorul acestei băuturi plăcute tuturor muritorilor. Persii au înse o tradițiune, din care vedem, că regele persian Dsemsid (1015—975 înainte de Christos) a aflat vinul. Despre acest rege se spun adică următoarele: Bătrânul rege îi plăcea mult strugurii; neputând înse conserva strugurii peste tot anul, a venit la idea să scoată din struguri mustul și să-l păstreze în butoaie. Așa a și făcut. A băut regele în fiecare zi puțin must și era bun. Mai târziu înse mustul deveni amar și regelui nu-i mai plăcu, și crezându-l veninos, a închis butoiul bine și l-a pus la o parte. Mult a stat mustul închis în butoi și desprețuit, când într-o zi regina se îmbolnăvi greu și nu mai putea răbdă durerile. Se rugă deci să-i dea must, pe care-l credea de otravă, ca să moară și să scape de chinuri. Bând înse regina din must, în loc să moară, se simțea ca reînviată și durerile i-au trecut. Ceru deci din nou must și beu atâta până adormi. A dormit astfel regina o zi și o noapte, și când s'a deșteptat, nu mai simțea nici urma durerii, ci era sănătoasă ca mărul. Tare se bucură regele văzând această minune; el începă să bea în fiecare zi din sucdivin. Iar azi toată lumea bea, unii mai mult și alții mai puțin. Cei cari bea puțin capătă sănătate, iar cei cari bea mult moarte.

Cugetări.

Bogățiile cari provin din fraude se împuținează; dar acelea cari se adună prin muncă se înmulțesc.

*

Să conservi și să repari e tot așa de frumos ca și cum ai face.

SALON

O predică zisă de doi preoți.

Încă pe când făceam cursul teologic, aveam reputația de bun orator. Dacă se aranjă vr'o festivitate, superiorii institutului totdeauna mie îmi dădeau rolul oratoric. De atunci, ca preot, de zece ani țin predică multe, pe cari credincioșii mei le ascultă cu mare plăcere și mi-am creat un bun renume de predicator în părțile noastre.

Odată înse am pățit-o ciudat. Societatea pentru fond de teatru român avea să-și țină adunarea generală în orașul nostru. Cum adunările generale ale societăților noastre culturale toate încep cu serviciul divin, s'a pus în programul festivităților, ca punct prim, liturghie în biserica ambelor confesiuni. Eu me bucuram grozav, căci mi se oferă ocaziunea să pronunț o predică grandioasă și astfel un public compus din elita societății române din mai multe părți să-mi admire talentul. Acum, îmi ziceam, am să me pregătesc ca nici odată; mi-oiu compune o predică de care n'a mai auzit lumea românească și voi învăța-o din scoarță 'n scoarță, ca s'o pot rosti sigur, întrebuițând toate apucăturile oratoriei. Poporeni mei se așteptau la mare succes și me felicitau înainte cu un fel de mândrie, că ce onoare mare am să le fac.

De grăbit înse nu m'am grăbit cu compunerea predică. Mai e timp, îmi ziceam. Pot s'o fac și 'n cea din urmă săptămână. Me costă numai o seară. De când sânt, am lăsat toate pe momentul din urmă. Și totdeauna am reușit.

La începutul săptămânei din urmă înse, mâncând un pepene necopt, m'am bolnăvit reu. Aveam niște ferbințeli strașnice și 'n paroxismul meu aiuriam tot de predica ce aveam să rostesc în ziua adunării generale. Amicii și poporeni s'au spăriat grozav. Din norocire, în ziua din urmă, mi s'a făcut mai bine. Cum am revinit în simțiri, mi-am adus aminte de predică și mi-am zis că mai bine mor decât să n'o rostesc și lumea să nu-mi admire talentul.

Sării din pat. Me 'mbrăcaî repede și me pusei pe lucru. Degiaba. Par că prostisem cu totul. Nu puteam scăpăra nici o idee. Ce rușine! Să nu zic predică tocmăi acuma! Să scap privilegiul cel mai potrivit a debută înaintea unui public mare! Să mi se stingă visul pe care mi l-am țesut timp de mai multe luni! Să me 'ntreacă preotul celeilalte confesiuni, care bietul tot emulează cu mine, de și n'are talent de loc! Rușinea asta are să me omoară.

Acuma ce să me fac? Agitat afară din cale, nu sânt în stare a scrie o predică; a me urcă în amvon fără cuvântare bine compusă și bine studiată, n'am curagiul, căci are să fie lume multă, fruntași inteligenți, oameni destoinici a-mi face critica. Nesuscesul mi-ar spulberă toată reputația.

Necăjit grozav, îmi arunc privirea spre biblio-

tecă și zăresc acolo volumul de predică ale regretatului Iustin Popfiu, salvatorul atâtor preoți leneși și neputincioși. Și îmi treznește prin minte să învăț una din predicile acele. Ușor puteam să fac aceasta, căci le șcieam aproape de-a rostul, așa de multe ori le cetisem. Nimene nu me va va ști, căci mirenii nu citesc predică, iar preoții din părțile aceste nu cunosc de loc predicile lui Popfiu.

Idea primită, scot volumul, îmi aleg iute una, cea mai frumoasă și me pun pe studiat. Reușesc admirabil.

Dimineața următoare, ziua de deschidere a adunării, după liturghie, ure cu încredere amvonul și rostesc cu atitudine sigură predică. Văd pe toate fețele mulțumirea și plăcerea, care par că îmi spun: „Eselent orator!“ O fericire aceasta de care n'am mai simțit.

Când m'am coborât din amvon, președintele Societății a venit la mine și m'a felicitat. Iară secretarul mi-a cerut cuvântarea pentru Anuarul Societății. Îsm mulțumit pentru onoarea ce-mi face, dar am regretat că nu-l pot împlini dorința, căci n'am textul predică, fiind aceea improvisată și inspirată de impresiunea momentului.

Apoi tot publicul ne-am dus în biserica celeilalte confesiuni, căci așa cere paritatea. Preotul aceleia n'a fost la biserica noastră, eu înse m'am dus la a lui, să arăt și prin asta că nu sânt un fanatic intolerant și că nu me tem de rivalitate.

După liturghie se suie și el în amvon să predice. Eu me uitam la el cu zimbet de milă. Omul acesta se vede că nu m'a auzit pe mine, căci atunci n'ar avea curagiul să-și mai reească gura. Privesc c'un aer de desconsiderare în giur de mine și aștept liniștit cum are să se blameze.

Și preotul începe. Spune înteu textul citat din sfânta scriptură, care are să fie fondul predică. Curios! Este același cu textul predică lui Popfiu, ce pronunțasem. E bine, cu atât mai invederat are să iasă la iveală enorma diferență de valoare a cuvântării. Și surideam victorios.

Și preotul urmează mai departe, fără să șcie nenorocitul la ce comparație sdrobitoare se expune. Și vorbește. Ascult și cuvintele lui me surprind. Sânt aceleași cu cari începe și Popfiu. Asta nu-mi place de loc. Ce vor zice ascultătorii cari au auzit și cuvântarea mea? Cum își vor explică aceasta ciudată reproducere? Me simt genat și nu cutez să me uit în giur de mine. Bănuesc ceva infrișat. Ticălosul acesta o fi învățat și el aceeaș predică a lui Popfiu. Atunci sânt compromis pe vecie. Nu mai pot să apar între oameni. Sânt mort moralicește.

Și densus, fără să șcie ce face, urmează înainte. Nu mai e nici o îndoială, rostește aceeaș predică ce-am zis o eu, pentru care încasasem complimentele și felicitările fruntașilor prezenți. Îmi viniă să sar la el și să-l gâtu, ca să nu mai poată zice nici un cuvânt. Dar nu puteam să fac asta. Trebuia s'ascult în liniște și să rabd în tăcere cum fiecare cuvânt ce pronunță me săgetă drept în frunte. Ședeam cu ochii pironiți în pământ și simțiam cum privirile tuturor îmi ardeau fața.

Și el nu mai termină. Par că o lungă anume, numai ca să me blameze și să me chinu și mai mult. Asta i-a fost scopul. O fi aflat ce predică am să țin și a învățat-o repede, numai să me facă de rușine, arătând că ceea ce am prezentat eu drept

lucrare originală, nu-î decât o plagiatură. A voit să se resbune, strivindu-mi tot nimbul oratoric, pentru care me invidiă. Și a reușit de minune. De acum s'a stîns pe vecie renumele meu de orator bisericesc. Casul acesta are să stîrnească risul tuturor. Și risul omoare.

Suferiam chinurile iadului și me treceau sudorî reci. Muriam de rușine. Și timpul trecea încet, încât îmi părea o eternitate.

În sfîrșit termină. Publicul se sculă în picioare, bucuros că s'a gătat și asta. Eū steteam ca un condamnat. Nu cutezam să me uit la nimeni și totuș par că vedeam pe toți câți asistaseră și la predica mea privindu-me cu suris vesel pe buze.

Numai un om a remas serios, președintele. El s'a apropiat cu gravitate de preot și par că acum ar fi auzit întîla-oară predica aceasta, l-a felicitat cu afectiune.

Secretarul nu s'a dus să ceară manuscrisul pentru Anuarul Societății, ci a venit la mine și mi-a spus:

— Dta ai zis-o mai frumos.

De când sînt nu mi-a fost rușine mai mare, decât de lauda aceasta.

După liturghie a început adunarea. Ce s'a întimplat acolo, nu știu, căci n'am avut obrazul să me presint.

Iosif Vulcan.

Instalarea episcopului Radu.

Duminea trecută în Oradea-mare s'a petrecut un eveniment mare: instalarea Pr. SSale părintelui episcop dr. Demetriu Radu.

Pr. SSa a sosit la Oradea-mare de la Lugoj sâmbătă dimineața la 9 $\frac{1}{2}$. Conform dorinței sale exprese, la gară nu i s'a făcut o primire oficială solemnă. A fost salutat de primarul orașului Carol Rimler și de vicarul capitular dr. Augustin Luran, însoțit numai de exactorul dominal Alesandru Gera.

Episcopul a fost însoțit de canonicul și prelatul papal Ioan Boros, de medicul dr. Iacob Maior, avocatul dr. Isidor Pop și de secretarul dr. Fireza.

De la gară a fost condus drept la catedrală, unde erau adunați canonicii, preoțimea gremială și unii din diecesă, precum și inteligența mireană și poporul. La intrare prepositul Teodor Kőváry l-a întâmpinat cu crucea și canonicul Moise Nyeș cu evanghelia; iar corul bărbătesc, sub conducerea profesorului dr. Leontin Palady a intonat: „Îată preotul mare“.

Înaintînd pînă la tronul episcopesc, prepositul Teodor Kőváry i-a adresat o alocuțiune foarte călduroasă, la care Pr. SSa a răspuns cu voce vibrantă de emoțiune, mulțămînd pentru primirea cordială și promițînd a servi credincios biserica, patria și națiunea. Cuvintele din urmă au fost acoperite de aclamări entusiaste din partea publicului.

Apoi ingenunchiă și după o rugăciune scurtă, intră în altar. Se cântară câteva ectenii și ceremonialul se sfîrși. Pr. Sa, însoțit de mulțimea credincioșilor, se duse la reședința sa provisorie, adaptată spre scopul acesta din școala normală.

Duminea dimineață la 9 a început instalarea. Catedrala oferiă un aspect imposant. Eră înțesată de lume îmbrăcată în haîne de serbătoare, cătă vreme

galeriile erau ocupate de dame. Se presintară episcopul titular Winkler și canonicul Fetscher, comitele suprem Beöthy, primarul Rimler, șefii tuturor autorităților civile și militare. Preoțimea s'a adunat în numer foarte mare, erau vr'o sută, din cari vr'o 60 în ornate bisericesci. Dintre cei veniți din depărtare notăm pe vicarul dr. Iacob Radu din Hațeg, protopopul dr. Elia Daian din Cluj, redactorul C. A. Domșa din Blaj, protopopit Bozintan din Nădlac, Păscuț din Șiria, Antal din Beins, Gavr. Lazar de Purzareți din Sanislaū, George Șuta din Moftinul-mic, profes. G. Pop din Arad, și o mulțime de preoți mai tineri. Dintre mireni pe avocații dr. Tripon din Bistrița și dr. Vălean din Lugoj. Corpul profesoral din Beins eră represintat prin directorul Butean și profesorii Ștefanica, Bule, Dumbrava, Cor. Ardelean, Fl. Stan. Din inteligența mireană de ambele confesii: dr. George Plopu, Iosif Roman, Iosif Nestor, Iosif Vulcan, dr. Demetriu Kiss, dr. Coriolan Papp, dr. Ioan Buna, dr. Nicolae Popovici, dr. Aurel Lazar, dr. G. Matei, I. Maros.

Solenitatea s'a început cu procesiune la reședința episcopescă, de unde episcopul a fost condus la biserică în sunetul clopotelor și întâmpinat la intrare de cântul corului. Aici s'a făcut îmbrăcarea solemnă în mijlocul bisericeii; în fine inzestrat cu coroana și cu cărja arhierescă, a fost condus la tronul episcopesc. Vicarul capitular dr. Augustin Luran dete ordin să se cetească actele denumiri. Și secretarul dr. Cornel Bule ceti întîi denumirea făcută de regele apostolic, apoi bulele papale.

Cetite aceste, vicarul capitular, prelatul papal dr. Augustin Luran, adresă noului episcop o cuvîntare frumoasă prin care îl declară aședat în scaunul episcopesc și îl felicită călduros la intronizarea sa. Apoi îl conduse înaintea altarului și episcopul ceti textul jurămîntului, după care se rentoarse la tronul seū.

Acum urmă momentul cel mai important al serbării. Pr. SSa luă cuvîntul și respuse, ținînd o vorbire-program de o naltă erudițiune și de distinsă valoare oratorică. Limba frumoasă românească a încântat tot auditorul, căldura vocii a pîtruns toate inimile, devotamentul ce a legătuit pentru conducerea noiei sale diecese a inspirat bucurie în toți ascultătorii. Cuvîntarea de multe ori subliniată cu aclamări entusiaste, la fine a fost acoperită de cele mai călduroase manifestații de bucurie.

După aceasta un alt moment solemn al serbării: omagiul preoțimei, manifestat prin sărutarea mânilor episcopului. Și intronizarea s'a terminat în mijlocul urărilor de bine ale ascultătorilor.

Apoi începū liturghia solemnă, la care a cântat corul preparanșilor sub conducerea dlui dr. Leontin Palady.

La orele 2 Pr. SSa episcopul dete în reședința provisorie o masă intimă, la care luară parre vr'o 40 de persoane. Primul toast a fost rostit de Pr. SSa pentru noua sa diecesă. În numele clerului l-a felicitat vicarul capitular dr. Aug. Luran, în numele mirenilor Iosif Vulcan. Au mai vorbit dnii: dr. Daian, dr. Tripon, Butean, Roman, Ștefanica, George Pop și alții.

Measa s'a ridicat în mijlocul bucuriei generale, urînd cu toții noului episcop al diecesei oradane:

— La mulți ani!

Societatea fondului de teatru român în Sas-sebeș 1903.

Învitare la adunarea generală a Societății pentru crearea unui fond de teatru român, și la festivitățile, cari se aranjează cu ocaziunea aceasta cu următorul program.

A. în 14/27 august a. c.

a, Primirea comitetului Societății la 4^{1/2} ore p. m. la gara din Szászsebes.

b, Seara de cunoștință, cină à la carte la 8 ore în pavilionul de la „Hotel Central“.

B. în 15/28 august a. c.

a, La 9 ore a. m. serviciu divin în ambele biserică române din loc.

b, La 10 ore a. m. ședința I în sala festivă a școlii române.

c, La 8 ore seara concert teatru în pavilionul de la „Hotel Central“ cu următorul program:

1. a, Hei leliță din cel sat; cor mixt de G. Dima. b, Sub fereastra mândrei mele, cor mixt de G. Dima. Esecutate de corul reuniunii meseriașilor din Sebeș.

2. „Greva fierarilor“ monolog de Fr. Coppè, pre-dat de Zaharie Bărsan.

3. Fantasié din opera „Mignon“ de A. Thomas, pentru violină și pian de J. B. Singelée. Dl Octavian Murășan și dl Otto Baumann.

4. Declamare de Zacharie Bărsan.

5. a, „Ce te legeni codrule“ de Scheletti. b, „Solomoane căpitane“ de Kirchner, pentru voce de bariton și pian. Dl Octavian Murășan și dl Otto Baumann.

6. „Eü me duc codrul remâne“, cor mixt de Șorban, esecutat de corul reuniunii meseriașilor din Sebeș.

7. „Trecătorul“ comedie de Fr. Copée.

8. „Între patru ochi“, comedie într'un act de L. Fulda.

Prețul de intrare 2 cor. de persoană.

d, După concert-teatru cină à la carte și musică în grădina „Hotel Central“.

C. în 16/29 august a. c.

a, La 9 ore a. m. ședința a II.

b, La 1 oră p. m. banchet în pavilionul de la „Hotel Central“, cuverta 4 cor. de persoană.

c, La 8 ore seara petrecere cu joc în pavilionul de la „Hotel Central“. — Prețul de intrare 2 cor. de persoană.

D. în 17/30 august a. c.

Escursiune în munții Sebeșului.

Biroul permanent dă în cursul acestor zile informațiuni, bilete pentru concert-teatru, banchet, petrecerea cu joc și escursiune în localul casinei române de la „Hotel Central“.

Însinuările pentru participare la banchet să se facă cel mult până în 14/27 august seara la membrul comitetului Ioan Oncescu, căruia sunt a se adresa și însinuările pentru participare la escursiune.

Comitetul central arangiator.

O inimă bună e o fântână binefăcătoare ce face să nască verdeață și flori în locurile ce o inconjură.

Teatru românesc în Ardeal.

Sub acest titlu ziarul „Voința Națională“ din București publică următoarea informațiune:

Peste câteva zile „Societatea pentru crearea unui fond de teatru român“ își va ținea adunarea anuală în orașelul Sebeșul-Săsesc.

De data asta adunarea generală promise a fi un eveniment în istoricul acestei societăți.

De la 1869, de când există, nu putea să realizeze alt scop, decât acela de-ași înmulți fondurile în vederea unui viitor propice, când se va putea proceda la crearea unei societăți teatrale. Fondul a ajuns astăzi la suma frumoasă de aproape 300.000 lei. Și presa de peste munți se întreabă cu drept cuvânt, dacă n'a sosit timpul, ca să se facă pașii necesari pentru înființarea Teatrului?

Comitetul, al cărui președinte este dl Iosif Vulcan, membru al Academiei, a cedat insistențelor presei și a întocmit un nou statut, care trebuie debătut în adunare și supus aprobării guvernului. Se zice că numai teama de neaprobare a îndemnat pe comitet să întârzie cu prezentarea unor propuneri de reformă.

Printre noile dispoziții ale statutului se cuprinde și trimiterea unor bursieri în străinătate în scopul de a învăța arta dramatică și având în urmă a alcătui o trupă specială pentru Românii ardeleni. Astfel o nouă mișcare culturală e pe cale a se porni cu toată energia. Actualele trupe de diletanți, foarte frecvente la frații noștri, vor fi înlocuite cu actori specialiști, cari vor avea misiunea de a da reprezentațiunii prin toate centrele române.

Cestiunea clădirii unui edificiu teatral nu poate fi discutată încă, de oare-ce e foarte greu a determina un oraș, despre care s'ar putea afirmă că e un centru curat românesc. Sibiiul și Brașovul au întietatea, fiind reședințele mai multor instituțiuni culturale române, dar nici aici n'ar putea să existe un teatru românesc permanent. Și astfel singurul remediu sânt trupele ambulante.

LITERATURĂ.

Anuarul Societății pentru fond de teatru român pe anul 1902—1903 a apărut zilele trecute, redactat de secretarul Societății dl dr. Iosif Blaga. Anuarul, în estensiune de 196 pagini, ofere și de asta-dată o lectură variată și bogată. Întregul volum este oglinda adunării generale ținute anul trecut la Bistrița. Astfel ne ofere discursul de deschidere al președintelui Iosif Vulcan, conferențele literare ținute atunci de dnii dr. Iosif Blaga, dr. Valeriu Branicea, Ioan Pecurariu, cari s'au publicat întieiu în revista noastră, organul Societății. Apoi dl dr. Iosif Blaga continuă statistica mișcării teatrale la noi și anume în anul 1902. Din aceasta vedem, că anul trecut s'au dat 151 de reprezentații teatrale, cu 34 mai multe decât în 1901, cu 39 mai multe decât în 1900, cu 78 mai multe decât în 1899 și cu 123 mai multe decât în anul 1898, când s'a început culegerea datelor. Afară de aceste, s'a mai dat și alte reprezentații, despre cari inse nu s'a putut afla date, căci aranjatorii n'au trimis înștiințări. La aceste 151 de reprezentațiuni s'au jucat 94 diferite piese teatrale,

originale, localisări și traduceri. Autorii cei mai iubiți au fost anul trecut: Vasile Alecsandri, Iosif Vulcan, I. Lupescu, Theocar Alexi, A. Pop, T. Speranță, N. Țințariu, N. Macovișteanu și C. Negruzzi. — În Cartea-de-aur a Societății se publică portretul și biografia fostului președinte al Societății Iosif Hossu. — Apoi urmează actele adunării generale din Bistrița. Discursurile și telegramele. Festivitățile și vocile de presă. Membrii societății. — Volumul e tipărit frumos în tipografia A. Mureșanu în Brașov. Prețul 2 coroane. De vânzare la dl secretar dr. Iosif Blaga, profesor în Brașov. Tot la dsa se află depuse și Anuarele din anii trecuți.

Datinele și credințele poporului român, adunate și aședate în ordine mitologică. Sub titlul acesta dna Elena Niculița-Voronea a început să publice în editură proprie în Mihalca lângă Cernăuți o lucrare folkloristică foarte importantă. Dna Voronea, bine cunoscută și din coloanele revistei noastre, a împărțit materialul adunat tot de dsa după elemente, căci este de părere că credințele s'au constituit după elemente, iar punctul principal de plecare la toate, este soarele. Renașterea luminei, creșterea zilei, încălzirea treptată a aerului, încălzirea pământului care ne dă hrană, scăderea căldurii și micșorarea zilelor, împreună cu efectele lor, fac motivul tuturor serbătorilor, credințelor și miturilor. Din cele studiate, dsa crede că elementele acestea se arată în mitologie împărțite în două genuri: bărbătesc și femeiesc; focul și aerul fac elementul bărbătesc: apa și pământul, femeiesc. Lumina și întunericul stau față în față și luptă: care pe care va birui. După legile acestea ale naturii s'au format cei vechi credințele și zeii lor. Întreaga lucrare se împarte în patru părți. Partea primă conține 5 capitole în 3 volume; volumul prim se ocupă de facerea lumii și de pământ; volumul al doilea ne prezintă aerul; volumul al 3-lea apa și focul. Fiecare din aceste volume are o estensiune de aproape și peste 400 de pagini și costă câte 4 coroane. Cu aceste se încheie partea primă a lucrării. Celelalte părți sunt aproape gata și ele; a doua despre om, a treia despre natură, iar un mic volum conține povești. În fruntea primului volum e portretul autoarei în costum național.

Poporul român din Ungaria și Transilvania.

Premiul Adamachi, de 5000 lei, se va decerne în sesiunea generală din anul 1905 a Academiei Române celei mai bune lucrări scrise în limba română asupra următorului subiect: „Poporul român din Ungaria și Transilvania de la începutul secolului XVIII încoace”. (Decis. 25 martie 1900.) Scrierea va cuprinde: 1. Starea morală, juridică și economică a poporului român de la începutul secolului XVIII încoace. Faptele cari au avut cea mai mare înrîurire asupra dezvoltării culturale a poporului român în decursul aceluși secol. 2. Mișcările etnice, politice și sociale ale Românilor din Ungaria și Transilvania înainte și după reformele lui Iosif II. 3. Scopurile urmărite de Maghiari până la 1848. Normele și tendințele administrative imperialiste; viața religioasă, intelectuală și economică a Românilor până la 1848. 4. Epoca de la 1848 până la 1866. Încercările de înțelegere între Maghiari și Români. Luptele dintre aceste două popoare. Măsurile luate de guvernul absolutist. Reforme în legislațiune și administrațiune. Reorganizarea bisericii române de către Șaguna pe

base nouă. Dezvoltarea culturală a Românilor. 5. Înființarea regimului dualist. Promisiunile făcute Românilor. Legile naționalităților. Desființarea autonomiei Transilvaniei. Regimul dualismului. Starea Românilor sub acest dualism. Terminul prezentării manuscrisurilor la concurs este până la 1 septembrie 1904.

Biblioteca centrală în Blaj. Aflăm din „Răvașul” că în curând se va înființa la Blaj o bibliotecă centrală. Zidirea se va începe încă în toamna aceasta și va costa zeci de mii. În ea se vor aduna și aședă la un loc toate bibliotecile prețioase din Blaj, între cari și vestita, dar puțin cunoscuta bibliotecă a lui Cipariu. Bani necesari se vor lua tocmă din fundațiunea lăsată de învățatul canonic. N'ar fi bine ca noua bibliotecă să se numească: Biblioteca Cipariu?

Un nou volum de Sorcova. Bine aprețiatul nostru scriitor care își publică lucrările sub pseudonimul „Sorcova”, pregătește pentru tipar un nou volum de schițe și foițe. Titlul noului volum va fi: „Clipe de repaus, seria II.” Va apărea la toamnă.

O nouă compoziție de I. Vidu. A apărut și se află de vânzare la Tipografia și Librăria diecesană din Caransebeș: „Auđi valea?!” cor bărbătesc de I. Vidu. Melodia este populară, asemenea și textul, 60 fileri.

Studii filologice. Aflăm din „Unirea” că dl profesor *Alesiu Viciu* de la gimnaziul din Blaș a plecat în Sicilia spre a face studii filologice și spre a studia feluritele particularități limbistice siciliene.

TEATRU ȘI MUSICĂ.

De la Teatrul Național din București aflăm că dsoara Agata Bărsescu s'a revocat contractul de angajare cu societatea dramatică din Statele-Unite. Se crede că artista va mai rămânea și în iarna viitoare la București. În stagiunea 1903—1904 se vor juca mai multe piese nouă. Printre aceste și „Les affaires sont les affaires” de Octave Mirabeau, tradusă în românește de dl H. Lecca sub titlul de „Bani” Rolul prim va fi jucat de dl Licu.

Debutul unei ardelence la Slănic. De curând s'a dat la băile Slănic din Moldova un concert filantropic la care s'a dat concursul și dna Sidonia Docan, ardeleană originară din Cluș, măritată la Bêrlad. Despre debutul dsale „Cronica” din București scrie următoarele: „Punctul mai aplaudat, și care a produs mai mult efect a fost, fără îndoială, jocul artistic al dnei Docan. Chiar cu aparența, vioara în mână, siguranța cu care se infățișează înaintea publicului, farmecă toată sala, salve de aplauze o primesc, care nu mai au sfârșit la terminarea bucăților: Sarasate, „Sérénade” și Renard „Barceuse”, mai ales cea din urmă bucată de o finețe și interpretare fără păreche, a lăsat o adâncă impresie; foarte bine acompaniată la pian, de prea simpaticul consul rus, cavalier de Kartamishhoff”.

Turneul artistic al dlui Nottara. Dl Const. I. Nottara, distinsul artist al Teatrului Național din București a întreprins în vara aceasta un turneu artistic în România, secundat de elevi și eleve a dsale. De curând a jucat în Rimnicul-Velcea, reprezentând piesele: Marquisul de Priola de Savedan, Oedip-Rege de Sofocle, Sullivan de Mellesvillas, Bastardul de Touronde și Sermanul artist.

Serată declamatorică-teatrală în Daneş. Tinerimea studiosă din Daneş a aranjat duminică în 9 august o serată, în care s'au declamat poeziile şi s'a jucat comedia „Trei doctori“ localisată de dna Virginia Vlaicu. După teatru dans.

BISERICĂ ŞI ŞCOALĂ.

Primul consistoriu plenar în Oradea-mare sub presiul Pr. SSale episcopului dr. Demetriu Radu s'a ținut luni în 17 l. c. Cu asta ocaziune Pr. SSa a conferit titlul de archidiacon onorar protopopilor *Ioan Genț* de Oradea-mare, *Asesandru Bozintan* de Macău, *George Șuta* de Moftinul-mic. Canonicului și prelatului papal din Lugoj *Ioan Boroș* și vicarului dr. *Iacob Radu* din Hațeg titlul de asesor consistorial ai diecezei oradane. Protopopii *Ioan Cosma* de Vașad și *Antoniu Gita* de Someș au fost numiți asesor consistoriali. Dl dr. *Leontin Palady*, vicerector seminarial, a obținut titlul de protopop onor. și de asesor consistorial.

Adunare de învățători în Arad. Reuniunea învățătorilor români de la școlile popoarale confessionale ort. din protopresbiteratele aradane I—VII se va întruni în adunare generală în Arad, azi la 8/21 august, în sala seminariului. Adunarea va ține două zile și va fi invitat a participa și episcopul. Învățătorii: *Traian Givulescu*, *Ilie Cristea*, *Iuliu Groșoreanu*, *Ioan Vancu* și *Teodor Cherechian* vor ține prelegeri teoretice și practice și vor citi felurite lucrări.

O numire necerută. Dl *Ioan Ghețe*, director substituit al gimnasiului din Năsăud, a fost numit fără să fi cerut, profesor la gimnasiul de stat din Jászberény.

C E E N O U ?

Hymeu. Dl drd *Iustin Petruțiu* și dsoara *Aurelia Varga* se vor cunună la 30 august în comuna Socodor, comitatul Arad. — Dl *Cornel Popescu* și dsoara *Valentina Chiornita* s'au logodit în Cucu-lata, comitatul Făgăraș.

Bucurie la curtea regală a României. Prințesa Maria a României a dat naștere marți în 18 l. c. la Sinaia unui fiu. Ziarele anuță că nou-născutul va avea naș pe țarul Nicolae II al Rusiei și se va numi Nicolae Ferdinand.

Reuniunea femeilor române selăgene s-a ținut adunarea generală la 2 august n. sub presiul dnei *Maria Cosma* n. *Dragoș* în comuna Giumeleis, luând parte puține dame. După rapoartele obicinuite și votarea absolutivului, comitetul reuniunii s'a constituit astfel: presidentă dna *Maria Cosma* n. *Dragoș*, vicepresidentă dna *Emilia Pop* n. *Marcuș*, cassar dna *Veronica Boroș* n. *Mustea*, secretar dl *Augustin Vicaș*; membre în comitet doamnele: *Elena dr. Pop*, *Adela dr. Meseșianu*, v. d. *Ludovica Pop*, *Emilia Orian*, *Lucreția Sima* și *Ana Marineaș*.

Despățământul Beinș al Asociațiunii pentru literatura și cultura poporului român își va ține adunarea cercuală estimp în 30 august în opidul Ceica (M. Cséke). Programul va fi: 1. La 9 ore participare la slujba duminică în biserica română.

2. După ce se va fini serviciul divin îndată se va ține ședința adunării în biserică, sau înaintea bisericeii. 3. La 1 oră prânz comun (banchet.) 4. Seara la 7 ore: Teatru-concert și petrecere de dans. Onorații membri ai Asociațiunii, precum toți binevoitorii sunt invitați cu toată onoarea. Prețul de intrare la teatru-concert-joc 2 coroane de persoană. Copiii și țerenii la teatru-concert 1 coroană. Îl va plăti ori și cine afară de membrii diletanți. — *Georgiu Marin* președintele despățământului.

Reuniunea femeilor române di Bucium-Șasa de lângă Abrud va ține adunarea sa generală în 30 august n. sub presiul dnei presidente *Aurelia Popa*, secretar dl *Ariton M. Popa*. Cu aceasta ocaziune se va da acolo și o petrecere de vară.

Asociațiunea din Maramureș a ținut adunarea sa generală în Sighet la 7 august sub presiul dlui *Petru Mihályi* deputat dietal. Adunarea a fost precedată de ședința comitetului Asociațiunii, care a primit în internat 20 de elevi, parte gratuit, parte cu jumătate de plată. Internatul este zidit în piață și are valoare de 80 mii coroane. Deschizându-se adunarea generală, întâiu s'a constituit biuroul, alegându-se: președinte *Petru Mihályi*, vicepreședinte *Tit Budu*, cassar dr. *Ioan Mihályi*, controlor dr. *Ilie Mariș*, notar *Ioan Doroș*, iar în comitet 9 mireni și 9 preoți. Apoi s'au discutat conducerea Asociațiunii, progresul ei. S'a dat absolutivul cassarului dr. *Ioan Mihályi*, mulțumindu-i pentru zelul cu care poartă agendele.

Condămnarea dlui T. V. Păcățianu. Aflăm din „Telegraful Român“, că dl *T. V. Păcățianu* a primit zilele trecute ordinul ministrului de justiție ca în 10 septembrie să se prezinte la închisoarea de stat din Seghedin spre a-și începe osânda de șese luni dată pentru volumul I al „Cărții de aur“. Totodată a primit înștiințarea că tabla regească din Cluj a ordonat, ca în pedeapsa de șese luni să se compute și zilele pe cari dl *Păcățianu* le-a petrecut în arest preventiv.

Jalea episcopului dr. Vasillie Hosszu. În ajunul de a-și ocupa scaunul episcopesc de Lugoj, Pr. SSa episcopul dr. *Vasillie Hosszu* a fost izbit de o durere crudă. I-a murit mama: v. d. *Maria Hosszu* n. *Szebeni*, în etate de 63 ani, la 16 l. c. în Sibiu, unde s'a dus a se supune unei operațiuni. Cadavrul a fost transportat la Mureș Oșorhei, unde s'a înmormântat la 18 l. c. Trimitem condolențele noastre intime distinsului prelat!

Importanța teatrului. Celebrul miliardar american *Carnegie*, de origine scoțian, a dăruit orașului său natal *Dunfermline* o sumă de 12 milioane și jumătate, din care să se întretină un parc public, un teatru și expoziții de artă și știință.

Călimdarul săptămânei.

Dumin. a 11-a după Rusali, ev. Mat. c. 18. gl. 2, v. 11.

Ziua sept.	Călimdarul vechiu	Călimd. nou
Duminică	10 M. Laurentiu	23 Filip
Luni	11 M. Euplu	24 Bartolomeu
Marti	12 M. Fotie și Anicit	25 Ludovic
Mercuri	13 C. Maxim	26 Samuil
Joi	14 Pr. Michea	27 Iosif
Vineri	15 (†) <i>Adorm. N. de Dău</i>	28 Augustin
Sămbătă	16 M. Diomid	29 Tăier, c. Ioan

Proprietar, redactor răspundător și editor: **IOSIF VULCAN.** (STRADA ALDÁS NR. 14/296b.)

TIPOGRAFIA IOSIF LĂNG IN ORADEA-MARE.